

УДК 796.05:796.332

МОДЕЛЮВАННЯ ТАКТИКО- СТРАТЕГІЧНИХ АСПЕКТІВ СПОРТИВНОГО ВІДБОРУ ТА ІГРОВОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ФУТБОЛІСТІВ

**Андрій Васильович ДУЛІБСЬКИЙ,
Андрій Андрійович ДУЛІБСЬКИЙ,
Богдан ВІНОГРАДСЬКИЙ**

*Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, м. Львів, Україна*

Анотація. Вивчення питання аналізу і реалізації моделювання спортивного відбору гравців різних амплуа через призму єдності з тактико-стратегічними аспектами є важливим питанням теорії та практики футболу. Це стосується також моделювання процесу навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку максимально швидкого й правильного ігровою мислення та миттєвого тактико-стратегічного реагування у процесі ігрових дій футболістів.

Мета дослідження – вивчення тактико-стратегічної спрямованості моделювання спортивного відбору та ігрової орієнтації гравців різних амплуа в сучасних стратегіях гри у футбол.

Постановка проблеми. Тактику в сучасному спорті, зокрема і у футболі, вивчили, дослідили та описали багато спеціалістів і науковців [1–5]. Питання та завдання стратегії, а також моделювання тактико-стратегічних дій гравців на футбольному полі як похідних гармонійної й нерозривної єдності тактики і стратегії та квінтесенції прояву найвищого рівня ігрового мислення й інтелекту є ще недостатньо вивченим компонентом змагальної діяльності у футболі.

Ігрова (змагальна) діяльність гравців у матчі складається із захисних, підготовчих і наступальних дій [1, 2, 5]. Вибір ігрового місця під час ігрових дій або ігрової мобільної локації здійснюють за допомогою постійних продуманих тактико-стратегічних переміщень гравця футбольним полем. Взірцем може слугувати змагально-ігровий тактико-стратегічний простір флангових і напівфлангових футболістів (рис. 1). Така складова частина змагальної діяльності у футболі формується на основі глибокого осмислення та продуманого врахування розвитку подій гри в певних її фазах [2].

Правильний вибір ігрової позиції є передумовою результативної колективної гри, оскільки дає низку важливих тактико-стратегічних можливостей: партнерові з м'ячем полегшує вибір розв'язання ігрової ситуацією, іншим партнерам створює можливості для ефективного варіативного продовження ігрових дій. Гравці, які, згідно з ігровою ситуацією на футбольному полі, правильно обирають потрібне місце ігрової локації, значно полегшують собі та своїй команді виконання тактико-стратегічних завдань, що виникають перед конкретним гравцем і всією командою загалом у конкретному ігровому епізоді, таймі, матчі, турнірі, чемпіонаті [3].

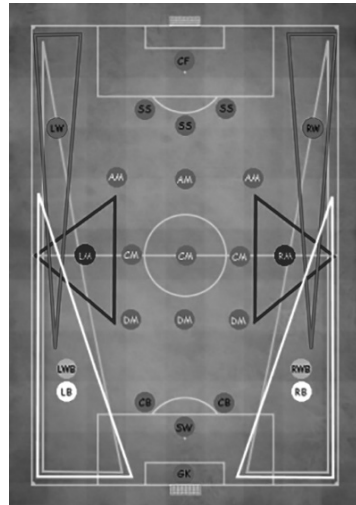

Рис. 1. Змагально-ігровий тактико-стратегічний простір флангових і напівфлангових футболістів (кольором позначено ігрові зони змагальної активності флангових і напівфлангових гравців на правому і лівому флангах і напівфлангах). За матеріалами opta.com

У сучасних стратегіях гри команд з футболу важлива роль належить гравцям, які здійснюють контроль змагально-ігрового простору у всіх ігрових зонах футбольного поля, а також є носіями творчого потенціалу командної гри. Отже, вивчення проблеми моделювання тактико-стратегічних аспектів навчання, виховання, тренування, вдосконалення і розвитку гравців різних амплуа є достатньо актуальним питанням теорії та методики футболу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поглиблений ретроспективний науково-методичний аналіз змагальної діяльності висококваліфікованих футболістів свідчить, що гра у футбол і надалі набуває атлетичного, швидкісного й високоінтелектуального характеру. Таку тенденцію можна пояснити збільшенням обсягу рухової та мисленнєвої активності гравців усіх амплуа, а також значно вищими швидкісними здібностями спортсменів, причому як у грі з м'ячем, так і без м'яча.

Зміст опису та характеристики стратегії різних рівнів у сучасному футболі мають бути такими, щоб не тільки залишатися цілісним упродовж тривалого часу, але й демонструвати наявність максимальної внутрішньої та зовнішньої гнучкості [5]. Пов'язано це з тим, що у разі змін у сучасному навколишньому світі протягом тривалого турніру, футбольного матчу, одного тайму, певного ігрового проміжку чи епізоду можна було б здійснити їх модифікацію та переорієнтацію [1–4].

Більшість цих положень стосуються стратегії навчання, виховання, тренування, удосконалення та розвитку, а також моделювання тактико-стратегічних аспектів змагальної діяльності у процесі спортивного відбору гравців усіх ігрових амплуа [1–4].

Результати дослідження та їх обговорення. Ігрові ситуації на футбольному полі, у процесі розвитку яких рішення треба ухвалювати миттєво у разі протидії одного або кількох гравців команди суперника, трапляються в сучасному футболі щоразу частіше. Такі рішення мають бути несподіваними для суперника і зрозумілими для партнера чи групи партнерів, які беруть участь у конкретних тактико-стратегічних діях.

Зважаючи на дані попереднього теоретико-методичного дослідження, було розроблено і запропоновано комплекс навчально-тренувальних засобів, спрямованих на навчання, тренування,

удосконалення і розвиток ігрового та комбінаційного мислення у процесі виконання тактико-стратегічних дій гравців різних амплуа. Дослідження проводили впродовж 2014–2019 років у навчально-тренувальному та змагальному процесі з гравцями старших юнацьких, юніорських та молодіжних команд футбольних клубів «Львів» (м. Львів) та «Карпати» (м. Львів), які брали участь у чемпіонаті України з футболу серед команд клубів Дитячо-юнацької футбольної ліги України (ДЮФЛУ), Об'єднання професіональних футбольних клубів України «Українська прем'єр-ліга» (УПЛ) («обмеження вікового цензу – до 17 років», «обмеження вікового цензу – до 19 років» та «обмеження вікового цензу – до 21 року» відповідно).

Перспективи подальших наукових пошуків полягають у вивченні та науково-аналітичному осмисленні проблем моделювання змагальної діяльності гравців у сучасних стратегіях гри висококваліфікованих команд із футболу.

Висновки:

1. У сучасному футболі основне розташування гравців упродовж матчу може повністю або частково видозмінюватися. Це стосується і моделювання тактико-стратегічних аспектів гри футболістів команд високої кваліфікації. Залежно від ігрової ситуації, тактико-стратегічної необхідності та розвитку подій на футбольному полі, у центрі чи на фланзі футбольного поля може опинитися гравець будь-якого амплуа.

2. Для досягнення успіху в сучасному футболі є важливою не так початкова тактична схема, що є тільки формою і схематично-графічним розташуванням гравців, як зміст гри і способи її організації та ведення командою продуманих до найменших деталей ігрових тактико-стратегічних взаємодій.

3. Розроблено навчально-методичні комплекси засобів моделювання змагальної діяльності у сучасних стратегіях гри у футбол, в основі яких принцип тактико-стратегічного контролю ігрового простору в ігрових зонах футбольного поля як у зоні захисту «своїх» воріт, так і в зонах підготовки, створення та завершення небезпечних гольових моментів біля воріт команди суперника.

Ключові слова: футбол, моделювання, відбір, стратегія, тактика.

Список використаних джерел

1. Дулібський А. Структурно-змістові компоненти змагальної діяльності центрального (опорного) півзахисника в сучасному європейському футболі [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Тарас Завійський, Богдан Виноградський // Спортивна наука України. – 2016. – № 3(79). – С. 10–19. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/606/586>.
2. Дулібський А. Тактико-стратегічні аспекти змагальної діяльності центрального захисника у сучасних оборонних стратегіях гри команд з футболу [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Андрій Маркович, Богдан Виноградський, Богдан Хоркавий, Олег Колобич, Олександр Огерчук, Ярослав Грисьо // Спортивна наука України. – 2017. – № 5(81). – С. 22–33. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/645/623>.
3. Дулібський А. Тактико-стратегічні закономірності гри флангового і напівфлангового півзахисника-вінгера у футболі [Електронний ресурс] / Андрій Дулібський, Богдан Виноградський, Олексій Гуцуляк, Віталій Заторський, Роман Павелчак, Андрій Шандор // Спортивна наука України. – 2018. – № 5(87). – С. 10–19. – Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/783/757>.
4. Дулібський А. Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту / Дулібський А. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2020. – Вип. 8 (128) (Груд. 2020). – С. 54–60. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8\(128\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13).
5. Тактика и стратегия в футболе / Зеленцов А. М., Лобановский В. В., Ткачук В. Г., Кондратьев А. И. – Киев : Здоров'я, 1989. – 192 с.